AUDIT
MAGAZINE

INTERVIEWS | 1 DECEMBER 2022

DUURZAAMHEID IS NIET DUUR

Auteur: Drs. Margot Hovestad RO RE - Bas de Jong MSc RA
Beeld: Unsplash - Alena Koval
Leestijd: 8 min

Het ‘ripple effect’ en de pijn voelen is volgens Leen Zevenbergen, ondernemer en bezig met duurzaamheid, onder andere nodig om duurzaamheidsproblemen op te lossen. De vraag is of het snel genoeg gaat. Gelukkig is er de nieuwe generatie die anders in het leven staat.

Wie is Leen Zevenbergen?

“Ik ben van huis uit bedrijfseconoom en accountant. Na mijn studie heb ik bij de Rijksoverheid en bij Philips gewerkt, maar beide banen waren niet leuk en saai. Vervolgens ben ik mijn eigen bedrijf – dat nog steeds bestaat – gestart op het gebied van kunstmatige intelligentie. Via dat bedrijf ben ik begin jaren negentig naar Silicon Valley verhuisd en heb ik daar een bedrijf gehad dat software maakte voor virtual-realitybrillen. Uiteindelijk ben ik teruggegaan naar Nederland en toegetreden tot de raad van bestuur van Pink Roccade en daarna werd ik voorzitter van Origin Nederland. Ik heb een stuk of vijf boeken geschreven en heb daarnaast een walnotenboerderij in Zuid-West Frankrijk.”

Hoe bent u in aanraking gekomen met duurzaamheid?

“In 1997 kwam ik in contact met Ben Cohen, oprichter van Ben en Jerry’s. Hij had het Social Venture Network (SVN) opgericht. Dit is een vereniging met duurzame ondernemers, waaronder Patagonia en The Body Shop. Dat was het eerste en oudste wereldwijde netwerk van duurzame ondernemers die dachten dat zij naast geld verdienen ook een purpose voor de wereld moesten hebben. Ondernemen moest een doel hebben, de wereld moest er iets mee opschieten

© AuditMagazine.nl

en niet alleen zijzelf.”

Leen Zevenbergen, ondernemer: “Bedrijven die belasting ontwijken zijn onethisch bezig. Denken mensen in een bedrijf nu echt dat het oké is om in een land te opereren maar geen belasting te betalen?”

Wat was de invloed van Ben Cohen?

“Wat Ben Cohen tegen mij zei was een toevoeging aan de doctrine van winst en groei die ik had geleerd tijdens mijn studie en werk. Dit moest worden uitgebreid met ‘waarom doe je dit eigenlijk?’ Dat heeft mijn hele denken op ondernemen veranderd. Ik werd voorzitter van de Europese SVN. Uit dit netwerk is in 2006 B Corp voortgekomen, holistische certificeringen van bedrijven op alle aspecten van duurzaamheid. Maar het allerbelangrijkst is dat de B Corps-organisaties een community zijn, in tegenstelling tot vele andere certificeringen die er zijn. Samen met Marcello Palazzi heb ik in 2013 de Europese tak B Lab Europe opgericht en daar ben ik bestuurslid. Op dit moment zijn er ongeveer tweeduizend B Corps in Europa zoals Auping, Triodos Bank, Tony Chocolonely.”

Waarom bent u zich gaan bezighouden met duurzaamheid?

“Om te beginnen denk ik dat iedereen zich bezighoudt met duurzaamheid. Ik kan me niet voorstellen dat iemand zegt: ‘Voor mijn kinderen maar een slechte toekomst of laat ik maar rotzooi eten’. Iedereen die zich bewust is van de samenleving waarin hij leeft kan eigenlijk niet anders denken dan: ik behandel anderen zoals ik behandeld wil worden.

Dat is duurzaamheid. Wat Ben Cohen tegen mij zei was eigenlijk een extra duwtje. Ben Cohen en de mensen uit de vereniging waren eigenlijk hippies. En hippies denken net iets meer na over de wereld waarin zij leven. Het waren ondernemers die heel optimistisch naar de wereld keken. Tot dan toe was duurzaamheid een beetje een naargeestige bezigheid van 'tree huggers', winst was vies. Het was voor het eerst dat bedrijven en ondernemers zich er op een positieve manier mee gingen bemoeien. Ik besefte dat ik het hogere doel miste in mijn opleiding en mijn bedrijven. Ik ben toen een andere weg ingeslagen."

Wat vindt u van mensen die stellen dat duurzaamheid gedoe is en veel kost?

"Er zijn al minder mensen die zo denken. Ik heb en wil daar geen begrip voor hebben. Ik vind dat domme mensen. Als mensen zeggen: 'Wat schiet ik ermee op?', dan denk ik: onder welke steen leef jij? Mensen die duurzaamheid duur vinden zijn dom. De vergelijking gaat mank doordat duurzame producten worden afgezet tegen goedkopere producten waarin niet alle kosten worden meegenomen. Bij de kostprijs van producten uit lagelonenlanden wordt bijvoorbeeld de schade aan de natuur niet meegerekend. Een voorbeeld is de gaswinning in Groningen. Waarom zijn de kosten van de aardbevingen die we vooraf zagen aankomen nooit meegenomen in de prijs van het gas en is gas goedkoop gemaakt? We hebben onszelf als land voor de gek gehouden door te denken dat gas goedkoop is. Dus duurzaam is niet duur, maar geeft de werkelijke prijs beter weer."

"Als mensen zeggen: 'Wat schiet ik ermee op?', dan denk ik: onder welke steen leef jij? Mensen die duurzaamheid duur vinden zijn dom"

Dus de prijs van duurzame producten is volledi ger?

"Ja, de vraag moet zijn: wat kost ons iets echt? Alles moet worden meegenomen in de prijs. Ook de zogenoemde 'externalities', bijvoorbeeld de kosten aan het milieu die het produceren van een product veroorzaken. Of het verdwijnen van de textielindustrie uit Nederland omdat het goedkoper in China was. Dat was misschien zo voor de fabrikanten, maar niet voor Nederland. Nederland kreeg er werklozen bij met sociale en financiële gevolgen. Externalities worden betaald door de maatschappij."

"Hetzelfde geldt voor Tata Steel. Is het goedkoper als zij uit Nederland zou verdwijnen voor de Nederlandse maatschappij? Vanuit een holistische gedachte zou dat zomaar kunnen. Dat holistische denken begint steeds meer gemeengoed te worden en vanuit die gedachte is 'duurzaamheid is duur' een primitieve gedachte. Maar een hoop mensen zien dat niet zo, omdat het ze niet direct raakt en dat kan ik ze niet kwalijk nemen. Mensen voelen de pijn niet. Het raakt ze niet zo hard als COVID-19. Langzaam maar zeker komen er dingen over ons heen waardoor mensen letterlijk en figuurlijk de pijn gaan voelen. Dan komen mensen in beweging."

Zijn we niet te laat met in beweging komen?

"Er zitten twee kanten aan die vraag. De opwarming van de aarde met maximaal 1,5 graad is onhaalbaar, daarvoor zijn we te laat. Te laat zijn betekent niet niets doen. Als we nu gaan doen wat we moeten doen dan halen we in het gunstigste geval 2,5 graad. Je past je aan en maakt er het beste van. Neem daarnaast de stikstofaffaire. Dat is niet iets plotselings. In de jaren zeventig was dit al aangekondigd, maar toen voelden de mensen het niet en daarom gebeurde er niets. Nu is de pijn groot genoeg en hebben we een minister die stappen wil nemen die eigenlijk onafwendbaar zijn. De grootste schreeuwers met hun vlaggen ondersteboven winnen het. Ik heb daar ook wel begrip voor, als je bedenkt dat deze boeren jarenlang zijn aangemoedigd om te investeren en uit te breiden. En nu is er een minister die de puinhoop van de vorige drie kabinetten moet opruimen. Dat had natuurlijk al veel eerder gemoeten. Er wordt meer flexibiliteit verwacht van iedereen. Ik heb het idee dat we van crisis naar crisis gaan, omdat we te weinig langetermijnbeleid hebben en reactief omgaan met crises."

Welke leiders hebben we nodig?

“Paul Polman van Unilever zei ooit: ‘The world needs more courageous leaders’. Leiders die zeggen hoe het zit en niet bang zijn om niet herkozen te worden. Leiders die niet denken vanuit eigenbelang, maar vanuit het belang van de samenleving. Ook binnen het bedrijfsleven zijn die mensen schaars.”

Wat kunnen we als individu doen?

“De echt grote problemen kunnen wij niet individueel oplossen. Sterker nog, het lukt als Nederland niet de opwarming van de aarde te stoppen. Maar ik geloof wel in het ripple effect. Als individu kun je iets teweegbrengen dat effect heeft op een ander. Nederland heeft dan invloed op Europa en via Europa kunnen de grote industriële landen worden beïnvloed. Tegelijkertijd zie je dat grote landen in zichzelf keren. America first en Brexit, dat zijn precies tegenovergestelde bewegingen die de wereld niet nodig heeft.”

Wat is de verantwoordelijkheid van bedrijven?

“Bedrijven die zich bewust zijn van de externalities moeten daar al dan niet gedwongen voor opdraaien. De vervuiler betaalt, maar dat staat nog te vaak ter discussie. Het heeft met ethiek in business te maken. Soms mag iets, maar dan is het niet goed. Bedrijven die belasting ontduiken zijn crimineel. Maar bedrijven die belasting ontwijken zijn onethisch bezig. Denken mensen in een bedrijf nu echt dat het oké is om in een land te opereren maar geen belasting te betalen? Deze bedrijven maken gebruik van alle voordelen, zoals voorzieningen die een land hen biedt. Maar ze zeggen eigenlijk dat anderen maar voor hun belastingontduiking moeten betalen terwijl het bedrijf rijker wordt. Ik vind dat niet eerlijk. Onderzoek heeft uitgewezen dat als alle landen in de wereld dezelfde belastingwetten hebben er geen armoede meer is. Waarschijnlijk een onmogelijke opgave.”

“Onderzoek heeft uitgewezen dat als alle landen in de wereld dezelfde belastingwetten hebben er geen armoede meer is”

“Vanaf 2024 zijn bedrijven op basis van de Corporate Sustainability Reporting Directive verplicht te rapporteren over hun duurzaamheid en dat is een goede ontwikkeling. Als gevolg daarvan zie ik bedrijven denken dat ze niet meer met bepaalde leveranciers kunnen werken omdat deze leveranciers niet kunnen aantonen hoe duurzaam hun producten zijn. De markt gaat afdwingen wat je moet doen.”

Wat drijft bedrijven tot onethisch gedrag?

“Daar zit een weeffout in het systeem achter en daarom is dat zo moeilijk op te lossen. Bedrijven dienen primair hun aandeelhouders, maar die hebben op korte termijn en in directe zin niet altijd dezelfde belangen als andere stakeholders zoals de maatschappij. Als meer belasting wordt betaald zien de aandeelhouders dit terug in een lagere aandelenkoers. Een zwaardere belasting van het milieu of de maatschappij is niet direct negatief gekoppeld aan hun portemonnee. Hiermee wordt het aandeelhoudersbelang boven het maatschappelijke belang gesteld. Als je bijvoorbeeld in de Verenigde Staten een inc. opricht ben je bij wet verplicht primair de belangen van de aandeelhouder te behartigen. Als een bedrijf daarvan afwijkt dan kan het worden aangeklaagd. Daar zit dus een risico en een knelpunt voor bedrijven. Dat hele principe heeft ervoor gezorgd dat het fenomeen ‘benefit corporation’ is opgezet.”

Dat houdt in?

“In sommige landen en 41 Amerikaanse staten bestaat dit als een juridische bedrijfsvorm. Momenteel zijn er meer dan 20.000 benefit corporations in de wereld. De achterliggende gedachte is dat een bedrijf de belangen van alle stakeholders zo goed mogelijk moet proberen te behartigen, waarbij de aandeelhouder een van de stakeholders is. Het doel van het bedrijf voor de stakeholders is dus vastgelegd in de statuten.”

Wat is nodig voor een systeemverandering?

“Over een systeemverandering wordt veel gesproken, maar dat is lastig omdat je daar alle partijen voor nodig hebt. Het is een verandering die binnen een bedrijf plaatsvindt met een effect op het systeem. Dat is alleen mogelijk als men ontdekt dat het systeem niet werkt. Anders blijft men vasthouden aan het bestaande systeem, omdat mensen geen veranderingen willen én het kost het geld. Dit wordt vaak onderschat door de duurzaamheidsmensen. De duurzaamheidsbewegingen zijn ontzettend versnipperd in kleine ngo’s en hebben goedbedoelende initiatieven, maar ze vechten tegen bedrijven die gigantische bedragen aan lobbyisten betalen om wetgeving tegen te houden of te veranderen. Ze geven kapitalen uit om belastingconstructies te bedenken en geen belasting te hoeven betalen.”

Wat is volgens u de ideale wereld?

“Het zou veel uitmaken als bedrijven de ethiek van zakendoen verankeren in hun bedrijfsvoering. En dat moet doordringen tot de markt. Het moet zich tegen bedrijven gaan keren om bijvoorbeeld belasting te ontwijken. Ik denk dat een stakeholdergedreven model gezonder is voor de maatschappij als geheel. De aandeelhouders krijgen dan misschien wat minder geld en zijn wat minder rijk.”

© AuditMagazine.nl

Is er hoop voor morgen?

“Ja, elke dag studeren mensen wereldwijd af van opleidingsinstituten die vervolgens het bedrijfsleven ingaan. Daar is nog veel te doen om mensen goed op te leiden over hoe verantwoord te ondernemen, maar dat gebeurt nu wel. Ik ben dit jaar gestart met een organisatie ‘B for good leaders’ daar zitten duizenden leiders in vanuit de hele wereld die een systeemverandering willen. Dit is mijn passie, ik stop hier al mijn ervaringen en al mijn tijd in. Ik had dit nooit gekund zonder al mijn eerdere werk en doe dit weer samen met Marcello Palazzi.”

Duizenden leiders?

“Ja, die leiders zijn onder andere ook leiders van grote business schools waar al specifieke opleidingen voor verantwoord ondernemen zijn. Eigenlijk moet het in alle opleidingen zitten, ook als je arts wilt worden. Ethiek is nog ondergeschoven, maar veel beter dan vroeger. Ik heb daar mijn hoop op gevestigd. Ik zie het ook aan de nieuwe generatie. Zij staan anders in het leven, minder op geld gericht en veel feller in hun mening. Ik vraag mij wel af of het snel genoeg gaat, maar het kan snel gaan als de pijn maar groot genoeg is. Dat is eigenlijk jammer, maar wel hoopvol voor de toekomst.”

Over
Leen Zevenbergen is bedrijfseconoom, accountant, oprichter van meer dan twintig bedrijven, schrijver van vijf bestseller managementboeken, oprichter B Lab Europe, B for Good Leaders en walnotenboer in Frankrijk.

Tags: Duurzaamheid

Bron url: https://auditmagazine.nl/interviews/duurzaamheid-is-niet-duur/